

5-2

၁၈၆၂ ခု

၁၈၆၂ N4

862 აყ (აქაია) / 862 აქაია

საბრალო გული.

გუძღუნი თ. გ. ღორთქიფანიძეს.

11630

საბრალო გულო, დროა გამოხსენი
 დღეს თავისუფლად შენი ტანჯუანი!
 ეურსა გიგდებენ: მთა, კლდე, და ტბები,
 ველი, მდინარე, მიწა და ქუანი;
 წყნარი ღამეა და შენ მარტო ხარ,
 ვერა გჭკრეტს თვალი მქურდავ კაცისა,
 მოწმედ გეავს მთვარე ბაკე დასმული
 და მოთამაშე ვარსკეულავები დის,
 და მტვირთავს ტანჯუა ეგ დაფარული
 თუ რომ არავის გაუსიარე

უსულო საგანთ მანც შესჩივლე,
 ეგებ მათ იგრძნონ შენი სიმწარე,
 რადგანაც თან მგრძნობლად ამა სოფლად
 ვერ გიპოვებია შენ სოცრელი
 ეგებ მით მანც შეაუენო
 მღუღარე დელვა გულის დამწუჭლი!
 სომ გახსოვს, ოდეს კაცს ანგელოსად
 და სასუფეველად სოფელს სახავდი?
 ვინ დაგიბრუნოს ის ნეტარი დრო,
 როს ცრუ ოცნებად შენ მონად ჰქავდი
 ახ, ბედნიერი იყავი მაშინ!...
 დღეს შეგისრულდა შენ ოცი წელი
 და აბა რას გრძნობ? თუ გიეჭარს კაცი
 და კიდევ მოგწონს ეს ცრუ სოფელი.
 ვკონებ ვერ უძლებ მგრძნობელთ გულო,
 კიდევ ემღური სოფლის ბრუნვასა,
 ანგელოსებათ ვისაც სახავდი
 ისინი ხედავ გესვრიან ქუჩასა,
 რადგან არ დასდევ არცა ჰატოვსა
 არც დიდებებსა ამა სოფლად,

ბრძად რომ არ მონებ სასოგადო ჭასრს
 და შეუპოვრად დასვალ ობლადა.
 ვიცი, ის ბედი, სსუა რომ შენატრის,
 შენ მიგაჩნია მსოლოდ სასუნეშად!
 ბედს შენთვს ერთი მსოლოდ ბუნება
 წინ დაუნიშნავს მუდამ ნუგეშად.
 მამ ნუ გწეინს გულო კაცთაგან გმობა,
 კელი შეგახონ ნუ გენადვლება.
 შენგი დაადექ შენ წმინდას აზრსა
 და აღასრულე დანიშნულება!...
 ჩუჭულებრივად მამ ამეღამაც
 დასტები ბუნებით და გაიხარე!
 ქუჭუნად ეურს გიგდებს ტბილი ბუნება
 და ზეცით ემსით დაგნათის მოვარე.
 დღეს განისვენე საბრალო გულო!
 აწ შეაყენე, დრო არის დღევა
 და სეკდისაგან მასე მოდებულს,
 ბნელს განგინათღებს შენ სადმითო ელვა!

თ. აკ. წერეთელი.

1861 წელსა. ნოემბრის 18 დღესა. ს. ჰეტერბურღს,

ქაიხოსრო მ-ვს.

როს მე ფიქრითა მართლმსჯელითა გავმხერი ძუღლს
დროს,

და წარმოვიდგენ ჩუქნით წინაპართ მდგომარეობას ა,
და გარკუჭვითა რა გავსხსრეკავ მათსა საქმეს
და აწ შეკადრი ამ დროებას მშუღსა და მუუდროს.
მაშინ მჭმუხვარე ამას ვამბობ: ვაჟ ჩუქნი ბრალი,
ჩუქნი თაობა რა სძაგლად არს დაცემული!..

აწ რა უმხერი ველარა ვსცნობ ამ ახალ ერმათა,
ესენი სრულად არა ჭგანან მამა-პაპათა:

გაუტყნობა, მამულისათვის თავის გაწირვა,
მტერთა ზასუსი აღრევის ყაშს არ დაცემანი,
სახლში მსნეობა, მოცლილსა დროს ჭსწავლათ შეწირვა,
მამულის ტრფობა, საერთოა წარმართებანი,
მათი აღარ გვჭირს ამ თაობას ყურ მიგდებულსა,
და მივცემივართ უსარკებლოდ მტონარე ძილსა...

აწ როდესაცა დროება გვაქვს, გულხელ დაკრებით
კზით და კმტონარებთ გაშტერებულნი ტკბილის მიქნა-
რებით,

ვით ოსმალთ ფაშა სისარმაციით წელ მოწვევტილი,
ჩინეთას ხალხედ ჭარემშია არს დაწოლილი,
დრმას ბურანშია ფიქრები აქვს დასშუებული.

«წიგნი მიწერილი რედაქტორთან» ეფთვიმე
წერეთლისა.

(«ცისკარი» 1862 წ. ფებერვლის წიგნი.)

«ფითარცა თხიერი ნეფხასა შინა.»

ჩუქნი «ცისკარი», როგორც მოგეხსენებათ, შეიქნა ფორტის მაგოერი. ვისაც კი სადმე წიგნის გაგზავნა მოე-
სურება «ცისკარის» რედაქტორს მიმართავს და თხოვს
თუთონ (სტატიაში) «თქუნი მუხლის ჭირიმი ეს წიგნი
(ხანდიხან უსტარსაც უწოდებენ) თქუნი წურნალში ჩა-
ბეჭდეთ. თუმცა ბევრი არ არი შიგ რამე, მაგრამ ამ
ჩემი ორი სიტყვით მინდა ქართულს ენას შევეწიო (სასა-
ცილოა!),» უფ. გერესელიძე, უქუნიშეკრდომილესის თხო-
ვნის ერთგული აღმასრულებელი, იმ წიგნს ჩუქნი «ცის-
კარს» აკისრებს. საცოდავს წურნალს გისერი მოეხება
ნამეტანი სიმძიმის ზიდვით! ზოგი, საუბედუროდ, იმის-
თანა მძიმე წერილები არიან მაგ. უფ. ალექსიევ-მესხიივის

რომ თითო მათი ასო და სიტყვა თითო ტყვიის სიმძიმეა, ასე რომ საწყალი ყურნალი ქართლიდამ იმერეთში და იმერეთიდან გახეთში ხანხალთ გედში შემოგვაბერდა და. როგორც მოგვითხრობს ზემოური იმერელი ან. უფრო სწორედ ვსთქვათ გვიანსწამეტყუენლებუნ დიდ-მნიშვნელობითნი სიტყუანნი ზემოურისა იმერელისა, რომელ გორისელისა წერეთლისა ეფთომისანი, მადე გადავა საუკუნე ნეტარებაში! მეგრამ რა მიხატრებს იმ გზადლოცვიდს, მოიცადოს, რა ეხალელებს! თუ ძმა ებადება და იმისი ემინია. ტყუილი შიშია! ორივეს ეეოფა საქართველს! დიად დაუძღურდა საწყალი იმ წიგნების ტარებაში! ანკი რა ქნას უფ. რედაქტორმა? თუ არ დაბეჭდა წიგნები, ვინ იცის რამდენს კაცს მოიმდურებს, რამდენს უურნალზედ კელის მომწერს დატარებას! მაშინ «ცისკარის» გამოცემას თავი უნდა დაანებოს. ეს უკანასკნელი მისეზი, სამწუხარო მისთვის საქართველოსა და ქართული ენის სიუქარულის გამო, ნებას არ აძლევს უფ. რედაქტორს უარე უთხრას წიგნის მიმტანს, ან გამოამზავნს.

წიგნების ბეჭედა «ცისკარში» შექმნა განსაკუთრებით თვთქმის ჩუქულებად ორი, თუ სამი წელია. იმის მიზეზი, მგონია, ჩუქსუგან ერთმანეთის მიბაძუა არის. ვითომცა კარგს რამესუდ? სრულიადაც არა! რაც წიგნები ჩუქსს უურნალში დაბეჭდა, იმათგან იქნება ექქსიოდე შედიოდდე წაკითხებოდეს კაც. სხუბზივი წამსკედურობით არიან წიგნებდ დარქმეუდი. ვ საც «ცისკარში» ერთი-ორი სიტყვს დაბეჭდა ჭსურებია მას თხსულები-სათეს (ნეტავი თუ შეიძლება, რომ «თხსულება» დარქქვას)

სახელის მოუზოკებლობისგამო უთქმამს: მოდი ამ ჩემს თხზულებას «წიგნს» დაკარქმევ, მაინც ბევრი იბუჭდება ახლათ. მიბაძეს მოლაყბეს, რომლის სტატიები მიიტაცებენ კაცს. როცა გადავხედავთ ხოლმე ჟურნალის მეორე გვერდს. მიბაძეს—და ყველამ მახვლობა დაიწყო, მაგრამ ჩუწნდა სამწუხაროდ, უთავბოლოდ! გორკლმა მოლაყბემ თქმს ერთხელ თავის გასამართლებლად, რასაკვრეკლია სიმახვლით: «ა. ვ. ჯ. ორბელიანის ხმამ გამაღვდა, თორემ, აქამდის მეძინა, მისთვის ვერ გლყბობდი». ეს გორისელი, მგონია, კარგად აღარ მახსოვს, აყუია იყო, ამის ზირილამ ამოსულა სიტყუნი ძიღმა მთელი საქართველო მოიარა: სად არ იყო, იმერეთში, კახეთში, გურეთში, ზემოთსა და ღახეთში და სხ. და სხ.—თითქო ძიღში ღაზარაკი კარგი იყოს! საკვრეკლია, რომ ჩუწნი ჟურნალი, კიდეკ ამისთანა არის! უწნდა ძიღში ვწერთ, ვბოდავთ! მაგრამ მგონია, მისთვის ღაზარაკობენ «გვიდინაჯსო», რომ, უკეთისის დაწერა რადგან არ შეუძლიანთ და შეუძლებლობის გამოცხადება კარგი არ არის, მძინარეობით ვითომ ბოდიშს იხდიან. ბოდიშიც რომ ჩუწნდა კელად არის! სტატიის თავში უთუოთ ბოდიშს უნდა ითხოვეს მწერალი, მაგრამ მარტო სიტყუწბის მწერალი; ნეტავი სიტყუწბი მაინც სწორედ იყოს დაწერილი: გადაბმული-გადმობმული! ღუთის გულისათვის გაიღვქო, ღუთის გულისათვის განგვათავისუფლეთ თავის შესავლისაგან მებოდიშეებო.

ამ ზეკით ნათქმამის, წამხედურებითს მიდრეკილებით დაიწყო თავ. იმერელმა თავისა სტატია «ლოტოთი ღოთობა ქუთაისში», რომლის მიზეზი, როგორც თუთონ

ყოფილან ქუთაისის მეჭორის სტატია და დაიჭქა საკლად «თავ იმერელი» — ფსევდონიმი მსგავსი «კოლხიდელის და «ქართელის», რომელიც ჩუქულებად გადაიქცენ. ახა რა უნდა ექნა თავ. იმერელს? «კოლხიდელი» და «ქართელი» თუ იყო იმერელიც უნდა გამოჩენილიყო. თავ. იმერელი დასცინის მეჭორის სტატიის სისუსტეს და გაურჩქვლობაზედ. თუმც უკანასკნელის სტატია ნამდინარევედ არის დაწეებული და ძილითვე გათავებული და ზირჭჭლის სრულს სიმამაცეში (არ მინდა გსთქუა «სიფხიზელში», რომელსაც გვტვიტებს მისი ბოლო ფართო ნიხაბი, (უჰ! რა იმხვლა იმ წეეულმა, ნიხით რომ დაცრიალდა ქალებს შუა!) მაგრამ თავ. იმერლის სტატიას მეჭორის სტატია სჯობს მაინც, ჩუჭნ არა გუაქუს ადგილი და არც დრო არის აქ, მოვილაშაგოთ თავ იმერელის უებრო სიტუდეზედ და მის და მწერის გაურხდელობაზედ, რომელსაც ხსენებულს სტატიაში მიუწევია ცინიკობამდის და, რომელიც უფრო საკიცხავი იყო, ვინემ ორიასამი ილ. ჭავჭავაძისაგან წამოთქმული სიტყუჭბი, რომელნიც სრულიად არ ეოფილან ცუდის აზრით ნათქუამი.

ჩუჭნ გვიხდა მოვილაშაგოთ კაცზედ, (მართლა?!), რომელიც გამოსულა ყურნალურს სარბიელზედ, (კაი დაგემათოს!) დაუკუნის მეორე ნახევარის ასაკში ეოფის დროს) (უჰ!) ჩუჭულებრივის წიგნით (კაი! ცისკრის კისერო!) ჩუჭულებრივ ილ. ჭავჭავაძის მოპირდაპირედ (ბარაქადა!) და რომელსაც ფსევდონიმის მაგიერ გამოუცხადებია სრული ტიტული «ხემოური იმერელი, გორისე-

ლი წერეთელი ეფთჳმეუ (არავისი შინების! უთუოდ მარ-
თაღს ღაზარაკობს!)—ამ გამოცხადებამ იქნება ვერის საქ-
მეში შეგვეწიოს. იქნება ხლარ დაგვეკარგოს უფალი გო-
რისელი წერეთელი ეფთჳმე, ესე იგი ზემოური, იქნება
მოვიპოვოთ საქართუჭლადი. ახლა ჩუწნე ჩუწულებრი-
ვად ვიყვროთ (რა გაუწობა, ჩუწულება მეტობს!) სად
სუფუეს ჩუწნი მოასპარეზე?—იმედი გუჭაქეს, რომ მასუსს
დიდად არ დაგვანდება ქუთაისიდა. მაგრამ ეს კაცია ზე-
მოურად იწოდებს თავს, თავადი იმერელი მისი მოძქვა,
მაშა სადამე თავადი იმერელიც ზემოურიც, თუ ზემოთს
არა, მის სიახლოვეს მანც იქნება, თუ არა და ქუთაის-
შიც იქნება იეოს. (ეს ლოდია უფ. გორისელის განლა-
გით).—უფალი გორისელის სტატია არის: კითარცა თხი-
ერი ნუფხაში» ე. ი. როგორც გუდა ეინვაში; მაშა სად-
ამე როგორც «ფუკე» ყურნაღში.—თუ ჩუწნე ისე გვეს-
მის ჰოეზია, როგორც უფ. გორისელს, ეს სიტუეჭბიც
ჰოეტიკურად უნდა იეოს დაწერილი, მაგრამ ჩუწნე არავის
კაძალებთ. ვისაც უნდა აქ ჰოეზია იპოვოს, იქნება იპოვოს,
ვისაც არა და არა. ახლა ამისთანა სიტუეჭბს თავი დავა-
ნებოთ და გადავხედოთ ჩუწნს თხიერს რომელაგუდა ანუ
ფუკე და, რომელმაც მოთმინებიდამ გამოგვიყვანა; დავხე-
დოთ აქაიქ, როგორ გაყინულა ეს საკურველი ფუკე აგი
ტაროსების გამო, ან არა და შევიტყოთ, რითაა გაბე-
რილი ან როგორ? სიადვილისათჳს შემდგომი ღაყობა
უნდა გვეო რვა ჰუნკტად:

1) უფ. გორისელს უნდოდა რომ ეთქუა: «მოხუტე-
ბუღის ცოლი და მისი ძმის ქალი ნიჭიერები არიანო

(კინ კითხავდა?) მაგრამ მოუხერხებლობის გამო მოუხდა, თუ სხვთ რითმე, ნიჭიერების მაგიერ უნიჭოები დაარქნა. თქვენმა სიტყვებში, უფალო გორისელო სჯობდა რომ სრულიად არ მოგესხენებია იმ მოხუცის ოჯახი, და თუ მოიხსენე ნიჭიერადგი არ ვიტყვადი! რას უნობთ?! სიტყვებზე მაშინ აქუს ამ ჩუქნს ჟურნალს, როცა სალაუბოს ფურცელი იბეჭდება და იმისთანა სტატიები, როგორც იყო ილია ჭავჭავაძისა. ჭკვანი კაცები ამ სტატიების მიზნით უფრო გამოიწოდენ «ცისკარს» ვინემ სხვთ. როგორც თქვენ უნობთ, ამ ოჯახს არ გამოუწერია; მაგრამ ეს ფაქტი, მგონია, მკვერ-მეტყუწლობისთვის მოგიგონიათ თქვენს. ცუდი დაგემართათ, გალანძღეთ ჰატიოსანი მოხუცის ოჯახი! ეს ზირუწლი ჰუნკტი გამოვიდა «ფუჟე».—

2) ყურის გორისელი: «ჭავჭავაძე! რისთვის ხარ მაგრე გაუხდელი და მაგრე უშვერს სიტუტბს ეუბნები კნ. ბარ. ჯორჯაძისას!» თქვენს ჭირიმე. თვითნ მას კითხეთ, როგორ სწერს: «ვიღაც ჭავჭავაძეო,» «განელი ჯორჯაძისაო.» თითქო არ იყო «ცისკარში» სახელი და გვარი, რომ ზდილად ეთქო. თუ ამას არ მიიღებს ჰატიოსნებში, მაშინ მისი ყურილიც....

3) უფ. ჭავჭავაძის სტატია ახლა წავიკითხე. კარგ. დრო და ჟამს გაუგლია წაკითხუამდის! აქამდის სად იყო თქვენს ჭირიმე? ეს კიდევ ანათური, მაგრამ ეს როგორ უნდა დაიჯეროს კაცმა, რომ ენის წარმატებისთვის გოლიათმა უფ. ჭავჭავაძის სტატიების წაკითხვას სამი დღე მოანდომა.—ესეც შესამე, ესე იგი ერთი სამეუელი.....

ფუ!.. სამეული ფუკე.

4) საკვრელია, ღმერთმან იცის, ეს კაცი ჩატიკებისა უფ. ჭავჭავაძეს, რასთვის არ დაარღვე კნ. ბარ. ჯორჯაძის ნათქვამიო. ეს სხუა კითხვა, დაარღვა, თუ არა? მხოლოდ ეს მათქმეინეთ: ილ. ჭავჭავაძემ რომ «შეშლილის» კრიტიკა დასწერა, მაშინ ხომ უფ. ერისთავი უნდა გაე-მართლებიათ, ე. ი. უფ. ჭავჭავაძის კრიტიკა უნდა გაე-ჩხრიკათ? მაგრამ კრიტიკოსებმა უფ. ჭავჭავაძის ლექსებს სტატუს გული და არა მის კრიტიკას,» დაღმა შეკვიდილი-ბით, გამოღმა დაგვრჩებაო.—მაშასადამე სხუა კატეგორი-იუო, რომ ამ ნაირი საყვედური ეთქო მათთვის უფ. გო-რისელს და უფროც. მაგრამ რაღაც გაქვსებული ყოფი-ღა ილ. ჭავჭავაძესედ.—გამოვიდა....

5) ნატრულბის უფ. გორისელი, რომ მჭკვრამეტ-უწლბობა და ლექსთ-წეობილბობა გამოვიდეს ისეც ცხო-რების საბიელსედ. (რაო? რაო?) ჩუწნ ვიქრობთ, რომ ახალს მდღემან უფრო ნება აქუს, რომ მითხრო-ვოს, რა უფრო არის მისთვის საჭირო (ე. ი. ახალი მო-დგმისათვის), ვინემ «საუკუნის მეორე ნახევარის ასაკს შინა მყოფს» (უთალი გორისელის სიტყუწბი განლაკო.) ჩუწნ არ გვინდა არც წამლიანი, არც უწამლო დამალე-ბული რიტორიკა უფ. მესხიევის (გიმნაზიაშიც თავი მო-გვაბუღა!) და არც სიტყუწბის აწეობა ალ. სულხანაგვისა, რომელიც აფთხობს საბერძნეთის, რომის და ევროპის მწერლების აჩრდილებს, ბარმაროზულის აზრებით და ენით უბნობს ჩუწნ უფრო განათლებული ვართ ევროპიელებ-სედო. რომ არ ესმის, რა არის განათლება, ან რომელი

ხალხი უფრო განათლებულია, რა აღაზარაკებს? მეჩმე უბნობს მწერლებსედ: «ყველგან ჭსჩანს თავის მორიდება (რომ ცოდნებოდა, რომ მის სტატიას ან მოაწონებდენ ცნისკარს თავს მორიდებად უფ. სულხანოვი.) სდაცკი მლითხვეების მძიმე შრომაჲ (საგანი რომელიც აუღია უფ. სულხანოვს თავის სტატიისთჳს სწორედ მძიმეს მისთჳს!) ვითარცა თხზულებასი, აგრეთვე კელენებასი მუშაკობენ სინქართ და გარქრობით (მაგ. აღ. სულხანოვი); ე. ი. უფ. გორისელი, უფ. მესხივეით და. სულხანოვითურთ) სწრაფობენ მიღებად სარკებლობათა (სახელის მოხუებას); მონება მათი მოცულ არს სარკებლობითა; გონება მათი მოცულ არს სურვილითა, რათამც მსწრაფლად მოიხვეება ოქროსა და კერცხლს (რომელსა უფ. კერესელიძე არ იძლეება, მათდა სამწუნაროდ, სახელი მაინც ხედებათ).—მიღტომსა (იქნება სხუამ ვინმემ?) დაუნისნა ამ გუართა მსურრესლთა ადგილი უფრსკულთა შინა (სატედაკები!!)» დიდი მადლობელი ვართ უფ. კერესელიძის, რომ თულებს არ იძლეება სტატიებში, თორემ მაშინ ორ ნაირის სურვილის გამო უფრო ბერს «ფუკეს» ე. ი. ფუკეს იტყოდნენ უფ. გორისელი უფ. სულხანოვითურთ და მათს სტატიებს უფრო კარგს ადგილს დაუნისუნდა გამოცდალი კაცი, ვინემ მიღტონი) გამოვიდა....

6) უფ. გორისელს უნდა დაამტკიცოს ჰოეტიკური ტელანტი გნ. ბარ. ჯორჯაძისა, მით რომ იმისთანა ქალი ჯერ ესლანდელს დროში, არ გამოსულა სასზარეზოდ ლიტერატურაშიო. ჩუწნ არაფერს არ ვიტყუთ გნ.

ბ, ჯორჯიას ტელანტსედ, ჩუწნი საქმე არის. არ მხოლოდ ამას ვეკითხვით: ნუთუ ამით შეიძლება დამტკიცება? ძლიერ კარგად რომ არ ცოდნებოდა უფ. გორისელს დიალექტიკა, ამ გუჰარს შტეინე (?) საფუძვლეს ვერ მოიყვანდა დასამტკიცებლად. ესეც მეორე საშუალო ფუძე.

7) იმტკიცებს თავისთვის ისტორიკოსობის ტიტულს ამით: ჩუწნი საქართველო, ოდესაც შელთა მისთა წაინდინეს ხასიათი (ვითომე თერგ დალეულებმა) ჭშთავარდა კელთა შინა უარაუშუელთა თათართასა (ვითომე ვეროპიელთა) და იყო გორთხებათა ქუწსუ მათთა უმეტეს სახეგარ საუკუნისა «და კიდევ» აღუქსანდრე მაკედონელი სახივარს ერთი ყურით ისტენდა, მეორეკი დასშული ჭქონდაო (საზოგადო ისტორიკოსა!) «ეს ხომ კარგად ახსენი? მეტყუან კარგადო.—არა! აი რას ნიშნავს: რომელ სწავლა შთავარდნილ არს კელთა შინა გორისელისა წერეთელის ეთოუმისა ე. ი. ზემოურისათა, ხოლო მან გადადნო რა იგი, ვითარცა ოქრო, ბრძმედსა შინა გამოცდილებიასა, ჭშთაკეურთ თვისა სტატისას შინა, ვითარცა ქუწ პაციონსანი გვრგუნთა შინა მეფეთასა.—ახლა რა გამოვიდა აქედამ? ვინ იცის! აბა გოჭს ვეითხოთ (წყეული წაბაძვა!) შავო გოჭო შესსა მხესა (შევაგდე მალა გოჭი)! რა გამოვიდა?—გადამდნარი ხბოს თავი!

და 8) უფ. გორისელს ეშინია, ცისკარი არ დაეცესო. სრულიადაც არა! ვინ უახნო გორისელს? ტუეილი გახლავს. დაეცემა კი არა, ერთმანეთს დაიჭკრენ, ყურნალები ორივე ფეხზედ დადგება, რადგანაც ორს ყურნაღმა უფრო სიცოცხლე იქნება ვინემ ერთში. გაკეთდებიან მოპირდა-

შირეს შემხედვარები. ჩქარა დიდ ბედნიერებად მიგვანხნია, რომ მეორე ყურნალი იხადება. განა, როგორც უფ. გორისელი უბნობს, მის დღეში არ უნდა გვეყენდეს არც ერთი ყურნალი? ნუ გამოსცემო, უფ. ჭკუჭკუაძეს ეუბნება, კელის მომწერი არავინ გვეოლებო, მეტადრე მაშინ, თუ იმისთანა ქართულით გამობმანდა თქვენნი ყურნალი როგორათაც თქვენს გამობმანებულსართ შარშან სალიტერატურო სარბიელსედო. რა ეშუქლება უფ. ჭკუჭკუაძეს, აბა მართალი მანც შევიტყოთ. კეთილთ ერთი ვინ არ გამოიწერს? გვეტყვს, მეო. ჭოო!! უფალი გორისელითვს არცვი გამოსცემს ყურნალს უფ. ჭკუჭკუაძე. არ დაძალებს, ტყუილად ნუ ჭსწებს უფალი გორისელი წერეთელი ეფთჳე ე. ი. ზემოური. იმედი გვაქვს, რომ ყურნალი ივარგებს, არ ემსგავსება უფ. გორისელის თხელ ღობიოსავით ნაკმაზ სტატის, ღობიოსავით, რომელშიდაც ერთმა გურულმა მცურავი მარტული კერ დაიჭირა და თოფის სროლას უბირებდა იმ ურჩს.—გორისელი ამას არ სედავს, ის გოლიათად უდგია წინ მეორე ყურნალის გამოცემას და არ უშეებს, განძებას უპირობს საქართველოდამ (ბარაქადა!)—აი რისთვის: «როდესაც ხალხში სავნებელი რამ ჩამოვარდება, მაშინ ყველა იმას გაუდგება და მანამდის სდევს, სანამ არ განდევნიან.» აი სობრძნე სოლომონისა! ჳი! საგვრველ არიან უფ. გორისელი სიტყუანი და საქმენი შენნი! ნუ თუ ვეფხვს-ტყაოსანი ცუდი იყო, რომ ანტონიმ აღმოფხვრა მოინდომა?! თქვენს სტატებით, უფ. გორისელი, უფრო ხშირად კარგს უფრო სდევნიან ვინემ ცუდს.

გინც კეთხვს-ტყაოსანს ვერ ჰპოვებს დიდ პოეტისაგან დაწერილად, მე იმას პოეტადვი არა, ესტეტიკურად განსხვავებულს კაცადაც არ ჩავთვლი. ანტონი კათალიკოსი უბნობს ჩხრუხაძეს, რომ « დიდი პოეტი იყო » და რუსთუმეს-სე და « ამათათეს დაშვარა », მაგრამ ჩქეწ ანტონს უნდა დაუკვიროთ? და თხზულებას, რომელშიაც ვპოვულობთ პოეტიკურს ტალანტს, დიდს ჭკუა-გამოცდილებასაც. ჩხრუხაძის თხზულებასევე ქეწით უნდა დაუენიშნოთ ადგილი? არა! თქეწ თუ გნებავს, ჩხრუხაძე სეკით, რუსთუმელი ქეწით დაყენეთ, მაშინ მე ანტონს ორივესევე მადლად დაყენებ, მაგრამ ამის ნებავი მომეცით, რომ ჩქეწ-ნებურად დაუძახო სახელები: უდაბლესს პოეტიკურს ტალანტს (როგორც თქეწს უბნობთ, მისთვის ანტონი კათალიკოსი აგრე სწერს, და თქეწს მას ეთანხმებით ყველაფერში) უმაღლესი და უმაღლესს უუდაბლესი.

თქეწს უბნობთ: « უფ. ჭავჭავაძე გნიაზი, ეს სდაურია? (ვაი, ქართული ენა?) ბარათოვის თხზულების განჩეკაშიდ სწუნობს ნეტარ ხსენებულის ანტონის სიტყვებებს » და კიდე: როგორ მიაწია ქართულის გონებამ და სასმენელმა იმდენსევე, რომ ანტონ კათალიკოსის მადლანდიჭიერი თხზულება წვობილსიტეუბობა » იამბიკობით და აკროსტიხულებით » დაიწუნაო? ჩქეწ უფ. ჭავჭავაძეს თანახმად ვიტყვთ, რომ არ მოგეწონს, როგორათაც არ მოგეწონს ტრედიაკოვსკის ლექსები, ყმაწულების დასასჯულად რომ ხმარობდენ. სასმეხელი ძლიერ დაბეჯელი უნდა იყოს, მათი სიმშქეწნიერე იგრძნოს; ურე უნდა იყოს კაცი რომ მისმა იამბიკომ აკროსტიხ-

ბით ერთს ყურში გვრდნით შესულმა და მეორედამ გამობმანებულმა არ აწიოს ყურს, ჩუქნ ვერცა რა ზოგ-ნიას ვპოულობთ წყობილ სიტყუაობაში, ვერცარა ენის ცოცდნას; მარტო სიტყუჭბსკი და სიტყუჭბის ცოდნას. თუთონ სსკელი გვმტკიცებს, რომ მარტო სიტყუჭბიაო.

ერთმა გლესმა, ჩუქნებურმა, ერთს კაცს არსა დააწე-რია, რასაკურველია ქრთამით. და როცა დამწერმა წაუკითხა გლესს, და ჰკითხა: «მოგეწონა თუ არაო?»—გლესმა დაუმადლა, «კარგი არისო». —მეორე გლესმა, რომელიც იქვე უფურება ამ კითხვას, ოთახიდან გასულის შემდეგ ჰკითხა მოძმეს: «როგორია ეს არსა, მეკი არა გამოგონია: რაო?» შირუჭღმა უპასუხა: «ის არის კარგი, რომ ვერ ტავიგეთო, ღრმად დაწერილიაო.» აქედამ აი ეს გამოვიდა: უფაღს გორისელს მოსწონს წყობილ-სიტყუაობა მისთვის, რომ არ ესმის და ისე უბძარავს უფრებს, როგორც არ-სა ზემოხსენებულს გლესს.

აბა თქუჭნი ჭირიმი, რა აწრი და რა ზოგნიას ამ ჩემს ლექსებში, რომელ შიაც დამწერია წყობილ-სიტყურად ამ სტატიისთვის, რადგან თუთონ წიგნი კელად არა მქონდა. აი ხარაკტერისტიკული ლექსები:

აღმაზ-ტოპანსებ, ლალ-იაგუნდაქატებ,

ბივრიტ ფირუსებ, ამეთსტოანთრაკებ. (ამის ასხნა დმერთმა შეინახოს!)

ან თუთ ანტონის ლექსებში (ანბათ ქებაში):

ამო ბრძენ, გნომ, დიდ, ერთ, ვინ, ზე, ჭე, თუთ ირის, და სსკ. ჭე მდის.

უფაღი გორისელი მეტყვს: ამო ბრძენი, გნომი, და

დიდი იყო. ესრეთ, რომელ თუთ ცის სარტყელზედ წყ-
ვით შეიძლება დაგაყენაოთო და სხ. (ტყ, რასნიშნავს?)—კე-
თილი. მაგრამ ამაში ზოეზია სრულიად არ იზოება, არც
ნატამაღისა ზოეზიისა. ნეტავი მაცოდინსა, რამდენი საუენისა
იმ ირისემდის. ასე კარგად რომ გამოუჩომავს წუობილ-
სიტყუებასს! აი ასე ცოდვლობდა ანტონი კათალი-
კოსი, რომელიც თუმცა ზოეტი არ ყოფილა, მაგრამ
დიდი ჭკუის ზატრონიკი იყო, სწავლაც დიდი ჭქანდა,
თუმცა დაკედავთ იმ დროების თვალთ და მივიღებთ
ზატოვისდებაში მაშინდელს საზოგადო განათლებას სჯარ-
თქმულში. იქნება რუსთქმულზედ რომ უბნებს «ამაო-
თათვს დაშურაო» აკრახტისნი შოათხოვდა ან სხუა რამე
მიზენი ყოფილა, რომ სიტყუებბის აწუობასზედ ასე ცუ-
დად მოუხსენებია ჩუწნი ზოეტი. რომ აკრახტისს და
სიტყუებბის შეღვამს არ მოუთხოვია ეს სიტყუებბი.
ძლიერ კარგად ვიციო, ისტორია მოგუთხრობს, რომ
ვეფხვს ტეპოსნის ამაოების დასამტკიცებლად შეაკრებინს
ჩუწნიმ ანტონიმ ვეელა ეკემპლიარი, რაცვი იშოვა და
დასწუა ა. დაწუასზედ აღი მოასწავებდა... რას? ამაოებას,
არა! მაგრამ ესეც მიბძანე, უფ. გორისელო, ეს «ამობრ-
ძენ, გნამ, დიდ და სხუ... რა ენასზედ არის დაწერილი?
რა ენას, ქართულია, თუ სემეცური! რა ვიცი, სიტყუებბიკი
ქართულს არა გენანს. გუდ მოკუწსეტილები არიან, და ამას
გარდა ვმსენი რა წუაღმს წაილო? სად დაიკარგენ ვმსენ-
ბი? განა უსმნოთაც შეიძლება დაზარაკი? ზოეტუბიმ იცი-
ან, ამისთანა აღავს დასრულებენ თავიანის თხზულებას,
რომ შვითხუწლი უნდა მიეცეს ზოეტეკურს მდგამარე-

11630

ობას, რომ იგონებოხს, როგორ დიხსება მისცა მთელს
 თხზულებას კარგს ალავს შეჩერებამ. იქნება სიტყუბის
 დასაჯაუება და წმინების გამომუშება უფალს გორისელს
 პოეტოიურ მდგომარებაში იყვანდეს, მაგრამ ჩუჭნიკი არა.
 მაშასადამე გელში დაგვრჩა: 1) ორი სამეული ჰატვრანი
 ფუჰკე. 2) ერთი ეს უკანასკნელი დიდი ფუჰკე და 3) გა-
 დამდნარი ხბოს თავი.—უფალა გორისელა! ცალ თვალთ
 წაიკითხეთ, მაგრამ სმა მალა და ცალი ყერთ
 მოისმენთ ეს სიტყუბი, ალესანდრე მაკედონელსკით
 და თქუბნს სტატთან არ მიაწერთ, მასედ არ გუბნობ,
 «უოვლადგე ნუ იყოფინ »

თერგ დალეული.

30-ს მარტს, 1862 წ. ქ. ს. ჰეტერბურდი.

რამდენიმე სიტყვა შემოური იმერლის
გორისელის სტატიაზედ.

Поэтъ, не дорожи любовію народной!
Восторженныхъ похвалъ пройдетъ мину-
тый шумъ.....

.

А. Пушкинъ.

ამ წლის ფებერვლის ცისკარში სსჭათა შორის იყო გორისელის სტატია თ. ი. ჭავჭავაძისეუდ.—მე ვრაცხ ხემ თავს ვაღდებულად, რომ ვსთქვა რამოდენიმე აზრი გორისელის სტატიაზედ და არ მსურს, რომ მოკმებნო ის რომელსაც ხშირად ხმარულობენ სტატიის თავშივე ბოდიშის მოსახდელოთ. დარწმუნებული ვარ, რომ შემოურ იმერელს არ ეწყინება სიმართლის მოხსენება. მასხადამე შეუდგები იმის სტატიის განრეჭვას თავიდან ბოლომდის შეძლებისდა გვარად: ბმსებს უ. გორისელი ვითომც მისათვს ეთხრობიოს ერთ ვისმე: » ნიჭიერ ქალს და უნიჭიერესს მის ძმის წულს, რომ შარშანდელ ცისკარში გაცხ ან ჩუხედობდაო, მისათვს რომ ვილაც ჭავჭავაძე აუტყდა კნ. ბარბარე ჯორჯაძისასო.» იცით რა გითხრა უ. გორისელი! ამ სიტყვებს ცოტა ეტკეში შეკვავარ მისთვს, რომ თუმცაგი ძალიან საწყენი არ არის ამ კვარი თქმა «ვილაც ჭავჭავაძეო.» მაგრამ ჩუხნ ქართულ

ენაში არ არის სასიამოვნო გასაცანი და ძალიან ძვრათაგან ხმარულობენ იმერლები. (ანდა თუ ხმარულობენ, რომელ შემთხვევაში ანუ დროში?) მიკვრს იმისთანა ნიჭიერის და უნიჭიერის ქალებისგან ამისთანა თქმა, და ნამეტურ მისთანა ქალებისგან, რომელიც ხმარულობენ ამისთანა სიტყუას ამ სიტყუდგან სჩანს, რომ იმერელის ქალები არ უნდა იყვნენ ქართულად, ანდა ქალაქში გაზდილი უნდა იყვნენ და ძლიერ სამწუხაროა მისთანა ქალებისგან ამ სიტყუთ თვთ მუცლობის მოხსენება. «ვიღაც ჭკუჭკუაძეო-» მაგრამ უ. გორისელი ესეები სულ თქუენში ბოდიში მოხანთელი სიტყუაობა, რომლის მიზნით თქუენს თქუენს სტატის იწყებთ (სულ ფუკა!) შეგუძლოთ სტატის დაწერა, რომ ქალებისათვის არ დაგუდათ ბნალი.— ჩუენს სულით და გულით ჰატვიის მცემელი ვართ გ. ბარბარე ჯორჯაძისა, მაგრამ იმაზეკი ვერ გუთანხმებით რომ სწერთ მე-200 ფურც. «გაბედვთ შემოდლიან ვსთქუა, სასმენელს ატკობდნენ და გუელს აღხენდნენ». აბა რა სათქმელია? მაგრამ ბევრ დავას არც ამაზედ გაგიწევთ მისათვის, რომ ეგების თქუენს სასმენელს და გუელს აღხენდნენ და ატკობდნენ, მაგრამ საზოგადოთ კი არ უნდა ბძანებდეთ. ჭო, ამ გვარი ანბის თქმა შეიძლება ერთი ათასი წლის წინეთ, მაგრამ ახლანდელ დროშიკი სასაცილო რამ გასაცანია. ერთს ვუიქრობ, ვინიცობაა თქუენს რომ თქუენს სტატის წერდით თ. ი. ჭკუჭკუაძე თქუენს მაშინ კითხულობდით ორფეიზე რასმეს, (იმ წიგნში, რომელშიად აღუქსანდრე მაკედონკლზე ამოიკითხეთ და ცალი ყური დაუხშეთ საჩივრის მოსმენის დროს), რომელსაც

თავის საყვრით მოყვება აღტაცებაში, არა თუ მარტო ხალხი; მთა, ტყე. მიწა, შენობა, ქუჩა და სხ. სულ ცეკობდენ და ხტოდენ, და ეს მითიოლოგიური ზღაპარი თქვენს ნამდვლად მიგანდეს?—მე-201 ფურც. ბძანებს უ. ზემოური, ვითომც ჭორათ შევიტყუეთო, თ. ილ. ჭაკჭაკაძე აპირებდეს ჟურნალის გამოცემასო და ანბობს: «იმედი ქონდეს, რომ ბევრს კელის მომწერს ჭბოებსო» როგორც უნდა ვითიქროთ ამ გორისელის საიტყუბნიდგან სჩანს, რომ იმას გონია ვითომც თ. ი. ჭაკჭაკაძე მისათვის აპირებდეს და ან იმან მისთანა დროში ემიოს ჟურნალიდგან გამდიდრება, როგორც ახლა ჩვენსი სამეფლობელო მამულის ლიტერატურა იმეოფება. დარწმუნდით უ. კრიტიკოსო, რომ თ. ჭაკჭაკაძის ჟურნალი მოკლე დროში ძალიან კარგ წარმატებაში წავა. თქვენს ფიქრობთ ვითომც ორი ჟურნალი რომ იქნეს, კელის მონწერი მოაკლდებაო «ცისკარსო» მე ამაზედ ვერ გეტანხმები მისთვის რომ რაც უფრო ბევრი ჟურნალი იქნება, ის უფრო სასარგებლოა ჩვენსთვის, მისათვის რომ უმეტესლად ხალხში სურვილს შეიუქანს კითხვას და როცა კითხუა და სწავლა განგრცელდება ჩვენს სამშობლოში, მაშინ ძალიან ჟურნალის მოთხოვნილება იქნება და მანამდის იმდენს კელის მომწერს კიდევ იშოვის ჩვენსი ცისკარი რამდენიც ახლა უნდა. შემდგომში ბძანებს: «სახლის პატრონს მოგისთხოვე იენისის ჟურნალი და იმან ივლისისაც თან გამოაყოლა. დავიწუე კითქუა კ. ი. ჭაკჭაკაძის თხულების და მის წაკითხვას მოკანდომე სამი დღის ჩემი თავისუფალი დრო, თუმცა შემდგომ, ბევრი

ვინანუ.» და რა გასაკვრალია, საყვარელო მკითხველო, რომ უ. გორისელი სამი დღე მოუნდა მის კითხვას? ცხადია სწინარეა, რომ იმას კარგა აზრის კითხვა არ ცოდნია და სხვის თანაშემწეობით ამოუკითხავს.—აბა თუ იმის მოხუცებულობას მივაწეროთ. იმის სტატიადგანგე სწინარე რომ ისე მოხუცებული არ ბძანდება რომ არ შეეძლოს წაკითხვა; თუ იმას ბძანებს, რომ ბევრი იყოს მე ვერ დავიჯერებ მისათვის, რომ სულ ერთი თუ ორი ან და ძალიან ბევრი რომ იყოს ოთხ ფურცელზე მეტი მაინც არ იქნება. აბა რას მივაჩემოთ? მხოლოდ ერთს... მართალი იყოს რომ?...—გასაკვრალია? არაფერი... ჩუბულებს გახლავს!!!—მე-202 ფურც. ბძანებს უ. გორისელი: » როდესაც ხალხში საყვარელი რამ ჩამოკარდება მაშინ ყველა იმას გამოუდგება და მანამდის სდევნს. სწინარე გასდევნიან. » მე ამასვე უკეთეს ვასუს ვერ უკებ უ. გორისელს, გარდა იმისა რაც თითონ არ ჭეკავს მოყვანილი მე-204 ფურც, «აქ ღმერთო რა შესმის» მე ამ სიტყვებს დაუმატებ და გიტყვ.» დიდება შენდა უფალო. დიდება შენდა!!! რომ იქამდის მომხსენებე სოფელში რომ ეს სიტყვას ვამაგონე.—აბა რა საფაქრებელია ბატონებო, რომ ამას იტყოდენ საყვარელს უნდა ვსდიოთო. არა, კიდევ არ მჯერა, ეგების მესტამებე შეცდომით ჩამატა ეს სიტყვა?—ნუ თუ თვით ჭკუჭკუაძის სიტყვებს საყვარელათ სთვლიდეთ?.. არა, არ მჯერა? და თუ გნებავს რომ დავიჯერო ღმერთმა ქმნას რომ გამეშართლებიან თქვენნი სიტყვანი (ნუ ეოვლადვე იყოფინ)! სხვათა შორის უ. გორისელი დაცინის თ. ჭკუჭკუაძეს ზდილობა-

ზე და გზმნობასზე მე-205 ფურც. მაგრამ მე-202 ფურც. კი გვჭადაგებს, რომ შწორალს ზდილობა უნდა ქონდესო, და უ. გორისელსკი თავის კალმისათვის ძალიან თავისუფლება მიუცია თ. ჭავჭავაძეს. ძალიან მიკვრის უ. გორისელი რომ თ. ჭავჭავაძის ნიჭს და სწავლას დაცინის, იმდენი ანდაზები ცოდნია როგორც სხანს მისის სტატიიდგან და უეჭველია, რომ ესეც ეცოდინება, «ასეთმა ფურმა დამწიხლეს რომ სწუჭლეს ავსებდეს», — მე-204 ფურც. ბძანებს უ. გორისელი თ. ჭავჭავაძესედ, ნამდვლათ გაზდილია უნივერსიტეტში თუ არა ისკი ჯერეთ არ ვიცით. «უ. გორისელმა რომ არ იცოდეს ის ანაფერი გასაკვრჩაღია, მაგრამ სხუჭბს რაღასედ იმოწმებს, რომელთაც ნამდვლათ იციან, რომ თ. ჭავჭავაძე უნივერსიტეტში გაზდილია, დასამტკიცებლად ამისა რომ თ. ჭავჭავაძე უნივერსიტეტში გაზდილია გადაშალოს ის სტატიები უ. გორისელმა, რომელიც იმან სამი დღე ღიჯნა და გაჭირვებით ამოღიჯნა. იმ სტატიებში ყავს კ. ბარბარე ჯორჯაძისას მოხსენებუღი თ. იღ ჭავჭავაძე უნივერსიტეტში გაზდილიაო. — ჭო, მართლას ახლას გამახსენდა, უ. გორისელს უეჭუჭლად დაავიწუდებოდა რომ თ. ჭავჭავაძე კ. ბარბარე ჯორჯაძის სტატიაში არის მოხსენებუღი მისათვის რომ ეველას სიტუჭბს ერთი წაკითხვთ ვერ დანახსოვრებდა, ნამეტურ მისთანას წაკითხვთ, როგორც იმან წაკითხს. მეორევერ ცისერის სტატიების წაკითხუა ძალიან ძნელად უჩდა მისთვის რომ როგორც სხანს იმისი სტატიიდგან დროს დაკარგუა ძალიან ძვრად ღირებია. ანკი რა სარგებლობა იქნებოდა რომ მეორეთ

წაკითხა, როგორც უნდა ვიფიქროთ იმ ანგარიშსკელ როგორც იმან პირუტყლად წაკითხა, სულ რომ ცოტა დრო მოედომებია უეჭველად რომ მოანდომებდა ორ დღეს და ოცდა სამ საათს, ერთი საათით უფრო მალე წაკითხვდა პირუტყლ წაკითხვას, ე. ი. ორჯერ იმ სტატიის წაკითხვას მოანდომებდა დროს: ხუთ დღეს, ოცდა სამ საათს, ვინცოცხა ეგების რამოდენიმე წამით ტერცებითრეთ. ანტონ კათალიკოსი და ჩანრუხაძე კვიშლის ლაპარაკს უ. გორისელი მე 205-ფურც. რისთვის ვითომ რა ცოდვას, რომ შევიტყოთ კაცის ღირსება და კაცთ ისე, როგორც ღირსია, და არა სხვისი შეგანებით კაცთ და კადიდოთ კაცი.—ნუ თუ უ. გორისელს არ ახსოვდეს ჰაღლე მოციქულის სიტყვა: «ნუ ყოველი გაცოხილი გრწმუნანს» აქედან სხის, რომ ყველა ჩუწნგანს აქუს ნება სავრს ყოველი სავანი, როგორც თითონ სურს და ხედავს.—უ. გორისელს სურს რომ დაუმტკიცოს თ. თ. ჭავჭავაძეს, რომ ანტონი კათალიკოსი და ჩანრუხაძე დიდი პოეტები იყუნენ, და დასამტკიცებლად თავის სიტყვას ანობს მე-206 ფურც. «გითხოს იმ მოლექსე რიტორს, რომელსაც თვითონ კ. ჭავჭავაძე აქებს,» ძალიან შემცდარი ბძანდება უ. გორისელი, მისთვის რომ შეიძლება მწერალი იყოს კარგი მოლექსე, მაგრამ კრიტიკოსი კი არ იყოს, აგრეთვე ძალიან კრიტიკოსი იყოს და ლექსის წერა არ შეეძლოს. მაგალითად: ლესინგი ნემცის ფილოსოფოსი დიდი კრიტიკოსი იყო, მაგრამ ლექსის წერა არ შეეძლო, და ბროლიუბოვი თუმც წერდა ლექსებს, მაგრამ თავის ლექსებით ის მნიშვნელობა არ ექნება ლიტერატურაში რაც კრიტიკით,

ბელინსკის სრულებით არ შექმლავ ლექსის წერა, მაგრამ კრიტიკოსი კარგი იყო. საუჭარელო მკითხველად ვინდითქმენთან ბოდიშს ამ გვარი სიტუაციების განმარტებისათვის; გარწმუნებთ საუჭარელო მკითხველად, ამ გვარ განმარტებას ძიებამ ვმეგობრად განგანაც ამ უკანასკნელ დროში ბევრი იმისთანა ბმანდებიან რომ ურევენ რუსულს და ქართულს ერთმანეთში მხოლოდ იმიტომ, რომ ხსენებმა მოუწონონ და ხშირად იცემენ კვლავს მუსულესედ იმ დროს, როცა რუსულს ქართულზე ვერ თარგმნიან და იძახიან: ახ ჩოროთ ვოცში ჰურის სსკელი დაავიწუდება კაცსაო! კაკოი ჩოროთ, ჰურის საკელი დაავიწუდება კაცს ბატონებო! ეს სულ ახალ მოდის ლანჯარაკია. და ამ მიზეზით ვიფიქრობდი ეგებ ის მისთანა ვინმე გამოჩნდეს რომ ლესინგის გვარი თარგმნოს: ტეიური, — დობროლიუბოვი — კეთილამე, ბელინსკი — თეთრამე. ვიყო შენდობილი თქვენს მიერ საუჭარელო მკითხველად, ამ გვარი ფილანთოფიურის სიტუაციების განმარტებისათვის, მაგრამ უნდა მოგახსენოთ მართალი, რომ ძალიან დანაშაულად კიდე არ ვსთვლი ჩემ თავს, მისათვის რომ მე თითონ მოწამე ვარ და უკუტყვილია ბევრს თქვენსაგანს ხსოვრება ეს შემთხვევითად, რომ გვარს ღირსებიდგან ვერ არჩევენ ან ამ რიგით: ოტსტავნოი თერკული ბიშბაშ მუსტაფა, ბეჩირ ბეი ხან ალია ოლლი (ვსთქვასინ ზახარო)? და მეშინოდა რომ ეს შემთხვევითადის მწერლების საკვლებიც ასე არ ამოკვითხათ: «ტეიური კეთილამე თეთრამე,» ესე იგი: *Леснягъ, Добролюбовъ и Бѣлкинскій* და რაც უნდა იყოს ჩვენს მანაც არვინ არ

გუნდა რომ ავტორიტეტებად ვიყოლიოთ გარდა თავის ჭკუისა. მე-204 ფურც. ბძანებს უ. გორისელი «ქართულ კაცის სასმენელი იმდენად როგორ შეიცვალოს, რომ ანტონ კატალიკოსის მძაღლ ნიჭიერ სიტყუაობას სწუნობდეს». არა, ეს სრულებით არ არის გასაკრავლი, მისათვის რომ ძალიან ადვილად შეუძლია ჰოეტკრიტიკოს და ნამეტურ ქართულ კაცს არ მოეწონოს მისი თხზულება. მაგრამ აი რა არის გასაკრავლი უ. გორისელი, რომ თქვენს ოლტერს (როგორც თქვენ უძახით.) დაცინით. მიკვრს რა საფუძველი გაქვთ რომ დაცინით! დარწმუნებული ვარ, რომ თქვენს ფრანციცული არ იცით, და რუსულ ენაზე თუ იკითხეთ ერთი სტატიით არ შეგეძლოთ, რომ მისი სწავლა და ცოდნა შეგეტყუოთ.—თუ მთელი იმის თხზულებები წაიკითხეთ, როგორც ჩვენ უნდა ვიფიქროთ და მათემატიკურად განვიანგარიშოთ იმის კულზედ როგორც ქართული იკითხეთ მოანდომებდით დროს არა ნაკლებ: ას ოცი წლისა, სამი თვის, ორი კვირის, ხუთი დღის, ათი საათისა, ოცდა ხუთი წამისა და რამოდენიმე ტერცისა, ასე ჩემო ბატონო გორისელი, და ამ ხნის როგორც უნდა ვიფიქროთ არ ბძანდებთ. (და თუ ბძანდები მაშინ მძიმეთ თავს დაგიკრავ და მოკასსენებთ ასე: ბატონ ჩემო გორისელ მათუსაღს გაუმარჯოსთქო, ერთი ინებეთ და მოგვიყვიოთ რა ანბები იყო ორასი წლის წინეთქო?)—არ ვიცი თქვენნი აზრით რა არის ჰოეზია უ. გორისელი, და ამისათვის ვიმედოვნებ და ვინიცობას ეგების ღმერთი შემეწიოს მოგეწონოს, და თუ საქვენუნო ჰოეტი არ ვიქნები

მაშინ თქვენსისთანა ზოგისი მსმენელს კიდევ ვიშოვი და იქნებოთ ჩემი მამები და მე თქვენსი საკუთარი ზოგები ვიქნები.— ჰე, რაღა ბევრი განგაგრძო ჩემი წინა სიტყუაობა ჩემს თხზულებასკედ:

აბუიდეკ ადამ გურჯისტან,
ასე ჩემო სჯანე,
ძუწლი მეგობარი ხარ,
რატომ დაიგჯანე.»

ახ და ასე ბატონო გორისელო:

ათას რუას ოცდა ცხრაში,
ვაგჯანედი ცხენებს შთაში,
ერთი ცხენი წამოიქცა შიგ შუაგულ შორ-
ხნის გზაშიდ,
წამოეჯვინენ ყვაუები ჩაიდვეს მუცელში.

ახლა რას ბძანებ, ნუ თუ მართლა ამაში ზოგისა ვერ ნახეთ. უოჯედი ლექსი სე—ნი-სედ გათავდება და თუ თქვენ უარს ჭეოფთ ამაში ზოგისა არ არისო, მაშინ თქვენ ღირსი ბძანდებით, რომ სისქლის სამართალში შეგიყვანონ მისიჯს. რომ ჩხრუხაძეს ამ რიგათ აქუს სიტყუწბი გათავებუდი.— ეგების ამ ლექსებში მაინც ნახეთ ზოგისა:

აბოსტანშიდა გადვიხედე ჟილოსანი ისიმიინდა,
მარგალიტად ჩაწეობილი ჟილოსანი ისიმიინდა,

ათას ფერად წახუჭული ვილოსანი ისიმიდა,
და ვინც რომ ამას გამოიცნობს მეცნიერად ისმინდა.»

მე-207 ფურც. ურჩევს უ. გორისელი თ. ჭავჭავაძეს, რომ დაესხნას თარგმნას შეესპირისას, ბაირონისას, გეტესას და სხ. მწერლებთან, რომელთაც თავის ლექსებით აღტაცებაში მოუუქანიათ და მოყვით, არა თუ მარტო მცოდნე ხალხი, არამედ თვით უნიჭო და მცირე ცოდნის ხალხითა მოყვით — სხნას უ. გორისელის სტატიადგან, რომ ყოველი შებაღე უფრო მაღლა დგას დიდების და მამულის სასარგებლოთ ვიდრე ზემოხსენებული მწერლები. ამაზედ მოვანსენებ უ. გორისელს ძალიან მოკლე პასუხს ისევე იმის სიტუქსა.» ყოვლადვე ნუ იყოფინ. «სულ ფუკე ანდა, ფუკე არის ამ გვარი იმის რწმუნება.—უ. გორისელი, ერთი კითხეთ რომელიც თქვენს მოგეწონოს: ანტონი კათალიკოსი, სტავრად და დიბად თ. ი. ჭავჭავაძის სულშია, თუ თ. ი. ჭავჭავაძე სტავრად და დიბად თქვენს კელშია?—სტატიის დასასრულში ბიანებს უ. გორისელი: ეს ჩემი საუბარი ვინც ვსოგოერთ არ ესია-მოვსება და მეც გამრევენ მისათვის, რომ დაწმუნებით ვინც რომ მართაღს კლანაწაკობ. «ერთი კვითხეთ უ. გორისელს თუკი მართაღს ღანაწაკობს კრიტიკის რაღათ ეშინია. გაღამაღეთ მისი სტატია მე-201 ფურცელი და იქ ნახეთ სტა უ. რედაქტორს ემუქრის: ცისკარი დაეცემა თ. ი. ჭავჭავაძის სიტუქსებისთანა თუ გამოუთია კ. ი. კრიტიკა თუ დაიწერა, მაგრამ უთქვენსა და უჩემო კელმოუწერლობითაც გაძღო ჩვენსა ცისკარმა ამაღს

სახს და დაგრწმუნდეთ რომ კიდე კარგა იმსუქნის ჩუქნი
 ტისკარი უჩუქსნოთ.—თუ თ. ჭავჭავაძის სიტუეჭბი
 არ გამოერევაო ტისკარს გამოვიწყო, ესეც იმას მივა-
 წერთ რომ თქუქსნ ძლიერ ფრთხალი ბძანებულხართ და
 გშინებიათ ზასუხისუგების.—სედს აწერს უ. გორისელი
 აი ამ რიგათ; «სემოური იმერულე გორისელი წერეთე-
 ლი ეფოჟმე» ამისათჳს კი ძალიან მადლობელი ვართ,
 მიტომ რომ აღარ გვაძებნია თავის თავი «მოდო ნახე»
 წერეთლებშია მაგრამ ვგონებ ისეც გამოიცნობდენ უ.
 გორისელს.—დრო არის კალამი შეკასერო და მოკაწერო
 ჩემი გვარი იმის მსგავსად, როგორც უ. გორისელმა
 გამოაცხადა თავის ტიტული:

ჩუქსნ აქა ვართ სამნი ძმანი,
 სამნივ თერგ დალეულთგანი.
 მე განღავარ გორისელო,
 ერთი ამ სამ ძმათგანი..— (*)

თერგ დალეული.

1862 წელსა.

30 მარტს.

ქ. ს. ზეტერბულს.

(*) შესამე კიდევ იყო სტატია ამავე საგანსედ, მას
 შემდგომს ნუძერში დაგებქდავო. რედ.

სსტე და სსტე ანაგვი.

- I.—პასუხი გარისკულს წერეთელსუ, —თურგ-დადეუდისა.—
II.—იმპერატორსუ. —მკარე თურგ-დადეუდისა.—

ველი მომწერება

1862 წელს.

ქ. ცვილისში, ქართლის გუბნიის აცისკრის რედაქციის
ცხადი, გუბნიის გერმანეთის სასტუმროში.
ფსი გუბნიის ქალს გ. მარკოვიას, ქ. ცვილისში გუბნიის
გერმანეთს ექვსი მანეთი, სოლო მ. მ. მარკოვიას, ახლ
სსტე ადვოკატი გ. გ. გუბნიის მკარე მანეთი თეთრი ფული.

რედაქციის მსახურს აცისკრის ველის მომწერ-
თს, ვისაც გუბნიის დააკლდეს ზ დროზედ არ
მოუვიდეს, მაშინვე აცხადოს რედაქციის, ესრეთის
ზედ წაიწერიოს:
"აცისკრის" რედაქციაში, ცვილისს. —

Печатать позволено. 30 -го Апрель 1862 года.
Цензоръ Кайгмазовъ.

